

Дерев'янку Б.В. Щодо оптимальної організаційно-правової форми утворення великих навчальних комплексів. *Сучасні проблеми правової системи України: збірник матеріалів II Міжнар. наук.-практич. конф. (28 жовтня 2010 р., м. Київ) / Київський ун-т права НАН України; [редкол.: Шемшученко Ю.С., Бошицький Ю.Л., Чернецька О.В. та інш.]. Випуск 2. К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2010. С. 256–257.*

Дерев'янку Б.В.

завідувач кафедри господарського та екологічного права
Донецького юридичного інституту

Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка

ЩОДО ОПТИМАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ФОРМИ УТВОРЮВАНИХ ВЕЛИКИХ НАВЧАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ

Протягом останніх років у суспільстві, науці та практиці слушно піднімаються питання про необхідність реформування системи вищих та інших навчальних закладів (ВНЗ та НЗ відповідно). Зокрема МОН України пропонується перевірити відповідність фактичної ситуації дозвільним документам невеликих приватних ВНЗ. А на основі таких перевірок – ліквідувати частину таких ВНЗ або реорганізувати їх у великі навчальні комплекси.

І без вказівки МОН невеликі ВНЗ будуть змушені об'єднуватися із собіподібними щоб врятуватися на ринку надання освітніх послуг. Цей процес поступово розпочинається в Україні. У таких випадках перед власниками майна невеликих приватних ВНЗ гостро постає завдання із забезпечення своїх майнових прав. При утворенні об'єднання підприємств або нового великого ВНЗ об'єктивно постають питання, пов'язані із керівництвом ним.

Найбільш важливим є питання відносно обрання організаційно-правової форми новим суб'єктом господарювання. Ця форма повинна стояти на захисті інтересів міноритарних учасників.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» ВНЗ є неприбутковою організацією. На це непрямо вказує норма частини 1 статті 63 Закону, адже господарювання на основі права оперативного управління вказує на здійснення некомерційної діяльності [1]. Проте незважаючи на неприбутковість ВНЗ утворюються у різних організаційно-правових формах: у формі акціонерних товариств (АТ), товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ), приватних, державних (казенних), комунальних підприємств, підприємств з іноземними інвестиціями, іноземних підприємств та ін. На можливість ВНЗ обирати організаційно-правову форму крім названої норми Закону України «Про вищу освіту» вказує пункт 7 статті 19 Закону України «Про освіту» [2].

Отже, у випадку утворення великого навчального комплексу у формі об'єднання підприємств його учасники - невеликі ВНЗ добровільно віддадуть частину своєї компетенції об'єднанню. І скоріше за все, що вплив цих ВНЗ на більшість питань організації та діяльності освітнього об'єднання підприємств у формі асоціації, корпорації, а тим більше концерну, – буде мінімальним.

Зручно було б утворити новий суб'єкт господарювання у формі приватного АТ, акціонерами якого стануть власники майна невеликих ВНЗ. У такому випадку кількість акцій у кожного акціонера залежатиме від вартості належного їм майна. Тому зрозуміло, що власники невеликих ВНЗ одразу не стануть мажоритарними акціонерами, а отже піднята проблема не вирішується. Також при усіх позитивах організаційно-правової форми АТ загроза рейдерства є найбільш вірогідною саме

Деревянко Б.В. Щодо оптимальної організаційно-правової форми утворення великих навчальних комплексів. *Сучасні проблеми правової системи України: збірник матеріалів II Міжнар. наук.-практич. конф. (28 жовтня 2010 р., м. Київ) / Київський ун-т права НАН України; [редкол.: Шемшученко Ю.С., Бошицький Ю.Л., Чернецька О.В. та інш.]. Випуск 2. К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2010. С. 256–257.*

для цієї форми господарювання. Тому краще її мінімізувати ще на стадії утворення нового суб'єкта господарювання. Іншими словами, утворення АТ містить у собі загрозу.

Привабливішим виглядає утворення нового великого ВНЗ у формі ТОВ. У такому випадку сукупність прав та обов'язків його учасників визначається положеннями статуту. У ньому можна передбачити, що при ухваленні стратегічних рішень з організації діяльності усього великого ВНЗ чи навчального комплексу, потрібна одностайність або кваліфікована більшість. Якщо ці стратегічні питання закріпити у статуті, а також вказати, що внесення змін до статуту можливе лише після згоди усіх учасників, – то загроза рейдерства так само як і загроза майновим правам учасників даного ТОВ мінімізується.

Крім утворення навчального комплексу у формі ТОВ у якості ефективного засобу захисту майнових прав власників майна невеликих ВНЗ можна розглядати утворення одночасно кількох суб'єктів господарювання (скажімо, у формі ТОВ). Право на підприємницьку діяльність, закріплене статтею 42 Конституції України [3], та принцип свободи підприємницької діяльності у межах, визначених законом, закріплений статтею 6 ГК України, цього не забороняє [4]. Утворені суб'єкти господарювання будуть виготовляти та реалізовувати продукцію, надавати послуги чи виконувати роботи у різних сферах господарювання. При цьому або найбільша частка майна (контрольний пакет акцій) цих суб'єктів буде по чергово належати різним засновникам - власникам майна реорганізованих невеликих ВНЗ; або управління кожним із цих суб'єктів буде здійснюватися різними засновниками. Скажімо власниками майна чотирьох невеликих ВНЗ на їх основі утворюється один великий ВНЗ, а також магазин, салон краси та кафе. І кожен із чотирьох засновників цих суб'єктів господарювання має вирішальний вплив на один із суб'єктів. У цьому випадку, по-перше, засновники диверсифікують ризики; а по-друге, стримують один одного від зловживань своїми можливостями.

Отже, якщо реформування не відбудеться під контролем держави, то невеликі ВНЗ самостійно реорганізуються у великі освітні комплекси, що відповідатимуть ліцензійним вимогам та сучасним європейським стандартам. Майнові права власників майна невеликих приватних ВНЗ найбільш ефективно можна захистити господарсько-правовими засобами – утворенням господарських об'єднань підприємств в організаційно-правовій формі асоціацій або корпорацій, великих АТ, ТОВ, взаємопов'язаних або асоційованих підприємств. Запропоновані форми повинні сприяти захисту одного власника майна від інших.

Література:

1. Про вищу освіту : Закон України від 17 січня 2002 року № 2984—III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 20. — Ст. 134.
2. Про освіту : Закон України від 23 травня 1991 року № 1060—XII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 34. — Ст. 451.
3. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436—IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18—22. — Ст. 144.